

Orgelconcert

De 27-jarige Jeanne Demessieux, organiste te Parijs, heeft zich in een korte spanne tijds in Holland en speciaal te Rotterdam een reputatie verworven, waarop geen onzer hedenaagse organisten — en men weet dat er voortreffelijke bij zijn — kan bogen. Zaterdagavond heeft dit unieke orgeltalent andermaal in de Nieuwe Zuiderkerk een concert gegeven en weer was haar optreden niet minder dan een sensatie. Zij vertolkte een eenzijdig, maar niettemin belangwekkend programma dat grotendeels aan Franse organisten-componisten gewijd was en dat geopend werd met Francks Tweede Koraal, een meesterlijk stuk, dat echter een beetje traag en moeilijk op gang kan komen. Vervolgens speelde de begaafde organiste een serie stukken, die men slechts zelden tegen komt, daar vrijwel iedere organist voor de moeilijkheden hiervan terugdeinst.

Het selegro uit Widor's Zesde Symphonie, het verrukkelijke en speelse Scherzando van Marcel Dupré, het welhaast huiveringwekkend lugubere praeludium van DDurufié, wie hoorde deze stukken ooit zó volmaakt, zó beheerst, zó grandioos en schitterend geregistreerd voorgedragen als ditmaal door Jeanne Demessieux? Men kan uiteraard niet beweren, dat in haar de hoge school der vroegere organisten-generaties voortleeft, maar dat dit Parijse genie de schoonste en indrukwekkendste vertegenwoordiger der gehele moderne organistenschool is, wel, dat valt toch niet te ontkennen. Ook haar eigen composities (Pais en Lumière) waren te loven. Schitterend voor het instrument geschreven al zij zijn, bezitten ze bovendien een eigen cachet, dat overigens een zekere, méér dan oppervlakkige verwantschap met Romel niet onopgemerkt laat voorbijgaan.

Jeanne Demessieux besloot het concert met een 4 delige improvisatie op thema's van Piet v. d. Kerkhoff, J. H. Besselaar, Adr. Engels en Hendrik Andriessen, waarmee het concert op indrukwekkende wijze besloten werd, maar waarbij zij tevens speciaal het thema van Hendrik Andriessen véél geweld heeft aangedaan. Een contrapuntische prestatie was het niet, evenmin een formele, maar wel een originele en door en door muzikale! De kerk was stampvol en aan het slot weerklonk een spontaan applaus.

JEANNE DEMESSIEUX

In Juni van dit jaar kwam vanuit Parijs de 27-jarige organiste Jeanne Demessieux om de faam van haar voortreffelijke orgelkunst, die haar reeds vooruitgegaan was, ook in ons land waar te maken en bij haar tweede tournée vindt zij de Zuiderkerk tot in alle hoeken bezet en weet zij misschien niet, dat er zich buiten nog een grote menigte verdringt, mensen wellicht, die zelden een orgelconcert bezoeken, maar die nu het machtige orgel uit de Zuiderkerk willen horen bespelen door een musicienne, die reeds 15 jaar lang organiste is van de Sint-Espit te Parijs en die de enige vrouw is, die het orgel van de Westminster mocht bespelen. Voorwaar een snelle erkenning, maar bovendien ook een juiste waardering van dit wonderlijk talent, dat met zijn volmaakt technisch meesterschap de muzikale waarden uit de muziek glashelder realiseert en daarbij zich zelden of nooit behoefte te onderwerpen aan de door het gebruik gesanctioneerde beperking van het instrument. Hetgeen dus inhoudt, dat Jeanne Demessieux in een bepaald stemmencomplex even scherpe contrasten kan oproepen alsof zij door verschijzende instrumenten zouden zijn teweeggebracht, dat haar staccati dan ook staccati zijn en dat haar climax niet minder werkzaam is, dan die van een vol orkest. Overigens is een dergelijke perfecte interpretatiekunst wel zeer geëisend om zowel de kracht als de zwakte van de uit te voeren werken te typeren en bleek gelijk met de opening van de avond Franck's 2 Choral ook het hoogtepunt voorbij. De rest van het Franse programma, inclusief Deux Meditations van de organiste zelf, fungeerde haast als bladvulling tussen dit Choral en de improvisatie aan het slot met een Bouquet Celeste van Olivier Meniaen als een miserabel dieptepunt. Uit de improvisatie over 4 thema's van 4 Nederlandse organisten, welke haar aan het einde van de avond werden overhandigd, groeide een 4-delige symphonie, waarvan het slotdeel minder een fantasia werd over het opgegeven thema van H. Andriessen alleen, dan wel een koen combineren der 4 thema's. De organister had hiervoor een uitbundig applaus te incasseren.

opb. 11

De Maandag

Jeanne Demessieux

Over de uitzonderlijke talenten van Jeanne Demessieux zijn in ons blad reeds zoveel verdiend goede woorden geschreven, dat wij voor het concert, dat zij Zaterdagavond in de Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam heeft gegeven, hebben overwogen, te volstaan met een korte vermelding van dit concert. Ook het spreken in superlatieven immers kan vermoedend worden. Maar wij hebben dra begrepen, dat na zulk een concert een koele vermelding alleen maar ondbaarheid kon zijn.

Dus dan toch een beoordeling. Maar voor een beoordeling schieten woorden

interessante kennismaking werd.

Tenslotte de concertgeefster in twee werken van eigen hand, twee van haar zeven meditaties over de Heilige Geest. Het was voor ons de eerste maal dat wij deze werkjes horen en dus kan de componiste moeilijk een afgerond oordeel verwachten. Mogen wij volstaan met te zeggen, dat vooral het tweede, Lumière, gespeeld met dezelfde innigheid als waarmede het was geschreven, in staat was treffende vergezichten te openen.

Wij spraken van „tenslotte”. Maar het grote slot bracht ons een werkelijk machtige improvisatie op vier thema's, respectievelijk van Van den Kerkhoff, Besselaar, Engels en Hendrik Andriessen.

weer tekort. Want waar te beginnen? Laat het zijn bij de samenstelling van dit programma, die op zichzelf een kunststukje was, deze keuze uit de Franse orgelgroten, een kunststukje van artistieke stijl, ook in het waarderen en aanvoegen van die verschillende, onderling soms tamelijk ver uiteenlopende stijlen en hoedanigheden.

Van Franck was er het Tweede Koraal in een vertolking om nooit meer uit het gehoor te verliezen. Die eerste maten al dadelijk, als komend uit een andere wereld. Men behoefde slechts de ogen te sluiten om zich te wanen in een der machtige Franse kathedralen, waarin deze muziek in haar overweldigende architectuur van lijnen bij uitstek gestalte heeft gekregen.

Voorts Widor met een fraai fragment uit zijn altijd mooie Zesde Symphonie, Dupré met een verrukkelijk Scherzando, Durufié met een Prélude, Berveiller met een (ondanks velerlei) goed in het gehoor liggend Allegro en dan Messiaen met een voor hem zeer typerend werk waarmee het in zulk een vertolking een

Welnu, wat Jeanne Demessieux over de vier haar opgegeven thema's improviseerde werd een symphonie in optima forma. Een Allegro-thema in g gr. tertis van Van den Kerkhoff leidde via een Adagio in d gr. tertis van Besselaar en een Allegretto scherzando van Adriaan Engels naar een Finale, waarvoor Hendrik Andriessen het thema had opgegeven, maar waar de orgeliste nog eens rustig de drie andere thema's doorheenvoerde.

Zoiets is werkelijk onvergetelijk. Hoe zulk een kunnen te verklaren? Waar de oplossing anders te zoeken dan in het weten, dat de mens naar Gods beeld is gemaakt, man en vrouw? Na zulk een concert moet elke strijd voor de emancipatie van de vrouw, voorzover deze nog gestreden moet worden, wel een belachelijke overbodigheid schijnen.....

Is het nog nodig, aan de volgende concerten van Jeanne Demessieux in deze serie te herinneren? Vanavond Dordrecht, Woensdag Delft, Donderdag (niet Maandag a.s.) Leiden en Vrijdag Gouda. A. I.

De Rotterdammers

M.R.C.

Jeanne Demessieux

De uitzonderlijke algemeen-muzikale hoedanigheden van de Parijse organiste Jeanne Demessieux zijn op haar recital van Zaterdagavond in de Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam het meest tot uiting gekomen in het openingsstuk, het tweede Choral van César Franck en in de geïmproviseerde symphonie op vier opgegeven thema's tot slot. Zij bezit in hoge mate de gave, zich tijdens het spel voortdurend in het standpunt van de toehoorder te verplaatsen en weet daardoor met onfeilbare intuïtie de voordrachtsnuances — rubati, ritardandi en komma's — aan te brengen, welke nodig zijn om de luisteraar de psychische waarde van elke muzikale zin volledig te doen peilen. Men zou kunnen opmerken, dat ze zich daarbij soms te veel richt naar het gemiddelde publiek, en dat ze terwille daarvan weleens een voorschrift van de componist negeert (legato!), de prestatie op zichzelf is er niet minder groot om. Franck's kunst, hier vernemend ernstig, daar vertroostend teder, heeft haar pracht ten volle kunnen uitsralen. Méér nog dan in twee werkjes van haar hand (uit de „Méditations sur le Saint-Esprit”), welke meer sfeerscheppend zijn dan dat ze concrete muzikale gewaarwordingen geven, heeft de componiste Jeanne Demessieux geïmponneerd met haar improvisatiekunst. De vier thema's, resp. in G, B, e en G, zouden op zichzelf reeds aan de meeste organisten grote harmonisatie-problemen opleveren, doch ze werden alle resoluut geëxposeerd en, onderworpen aan een even degelijke als fantasie- en kleurrijke verwerking. Zonder dat de muzikale stroom enige hindernis ondervond, werden in de monumentale finale alle vorige thema's met het finale-thema en met elkaar geconfronteerd in grote stijgingen en hoogpunten. Fantasie, muzikaal voorstellingsvermogen, slagvaardigheid, zin voor het architectonische en instrumentale bedrevenheid zijn de factoren, die hier nauw moeten samenwerken om zulk een improvisatie zó te doen slagen. De „wat...circusachtige” mondelinge aankondiging van de improvisatie, door de organisator van het concert, had o.i. beter achterwege kunnen blijven; bij zóveel kunst met een grote K doet elke reclame als misplaatst en overbodig aan....

De rest van het Franse programma, muzikaal niet zo belangrijk, belichtte vooral de virtuoze en coloristische kwaliteiten der concertgeefster. Door rijke harmoniek boeiden daaronder vooral een meditatief prélude in es-mineur van Durufié en Messiaen's „Bouquet céleste”.

11

15

Alg. Dagblad.